

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

1. szám
1892.

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

243. sz.
1912.

A „Gyergyó“ név eredete.

A nevek eredete évszázadok múltán rendszeresen elhomályosul s a késő utókor többnyire regényes mesékkal, vagy üres szómagyarázatokkal igyekszik pótolni a tudás hiányát.

Ez lett a sorsa a „*Gyergyó*“ névnek is, melyet az újabb kor nem értvén, mesés szójátékokkal igyekeztek megfejteni.

E napokban jelent meg egy jeles és sok tekintetben érdekes és tanulságos munka „*Gyergyó története*“,¹ mely „Gyergyó neve“ fejezetében összeállítja az eddigi névmagyarázatokat s maga is igyekszik megfejteni. Közel jár az igazsághoz, de a rejtély nála is megoldatlan marad. Ez készlet a névről már régebben kiforrott véleményem előadására.

Timon Sámuel a száz évvel ezelőtt élt történetíró igen naiv névmagyarázattal próbálkozik. Egy öreg asszony biztathatta — szerinte — az oda költözésre az embereket a „jer, jó“ szavakkal, melyeket ő (nem lévén foga!) „*gyer, gyó*“-nak mondogatott.

Ilyen naiv az a népies szómagyarázat is, melyet Kölönte jegyzett fel, aként, hogy a hagyomány szerint a Lázár család ősei száműzetésükben Toplica (Maroshéviz) felől a gyergyai fensíkra érkezvén, előre küldték szolgájukat, letelepülésre alkalmas hely keresésére. A György nevű szolga mutatóban (akár csak Árpád követei) földet és vizet vitt vissza, melynek láttára így kiáltott fel az új hont fogláló Lázár: „György, jó föld ez!“ E felkiáltás első két szavából lett volna a *Gyergyó* név!

Losteiner Lénárd, a XVIII. század végén a csíksomlyai zárda tudós szerzetese és történetírója, szintén a György névtől származtatja, amely szerinte azé a népvezérré lehetett, aki Attila hadai töredékét oda vezette és letelepítette. A vezér ezért a hálás néptől *jó*-nak (hunok) neveztetvén, az ő emlékezetére nevezték el az új hazát „*György jó*“, rövidítve Gyergyónak.

¹ Gyergyó története a kialakulástól a határország szervezéséig (Tekintettel a nemzetiségi kérdésre). Irta: Kölönte Béla főgimn. tanár. Ára 3 korona, Gyergyószentmiklóson. 8-adrét, 154. l.

Akadt olyan vélemény is, mely *Georgiától* származtatta, e tájról jött őseink emlékezetére.

Pray György a tudós történetíró *Szent-György* nevéből véli eredeztetni.

Kölönte legújabban megjelent művében „a Pray sejtelmének, mely a *György* névtől származtatja, ad igazat.“ Ő a György névből a Gyergyót úgy véli származtatni, hogy az első pápai dézmák olasz írója a latin *Georgius* név helyét olaszosan „*Georgio*“-t irván, ebből lett volna *Gyergyó* a magyar kiejtésben.

Erre csak annyit jegyzünk meg, hogy a helyneveket a nép adja, s olasz írótól magyar nép nem vehet át elferdített magyar helynevet.

Egyben azonban igaza van Kölöntének és elődjeinek (amit ösztönszerűleg éreztek, ha nem is tudtak megmagyarázni), hogy a Gyergyó névben a György névnek kell lappangania.

Tényleg benne lappang a György, és pedig a „jó“-val együtt, mint a hogy a népies szószármaztatás sejtette. Csakhogy ez a „jó“ nem a tulajdonságot jelző (bonus) melléknév, hanem a vizet, patakot, folyót jelentő régi magyar főnévi „jó“ szócska.

Ezzel a folyót jelentő „Jó“ szóval találkozunk számos folyónevünk képzésében. Ilyen a *Sajó* (Sav-jó, Só folyó), *Berettyó* (Berek-jó), *Székelyó* (Székely-jó), *Hejő* (Hév-jó), *Disznájó* (Disznó-folyó). Ilyen összetétel valószínűleg a Sio, Tápio név is. Hunfalvy Pál „Etnographia“-jában a Küküllőt is a Kockel jó-ból származtatja.

Zolnai Gyula „Magyar oklevéltára“ számos példát hoz fel erre a „Jó, fluvius, flussz“ szó alatt a középkori oklevelekből. Pl. 1228 : Sójó, 1363 : In fluvio *Hewyo*, 1364 : de *Gyznoyow* (Gyisznó-jó), 1408 : ad fluvium *Zekelyo*, 1435 : ad fluvium *Berekyo* stb.

A M. Nyelvtörténeti szótárban van egy kitűnő példa a „Jó (fluvius, flussz)“ szó alatt. „Pratum, quod *Kethyoukyzi* vocatur“ 1246, 1408-ból (t. i. Két-jó-közi nevű rét), *Berukio* (ma Berettyó) 1255. Ad fluvium *Souyou* et usque ad castrum salis (Anonymusnál), fluvius *Heujon* (Hejő).

Ezt a folyót (patakot is) jelentő „jó“ főnevet sejtetten én már rég a *Gyergyó* névben a *György* névvel összeköttetésben. Annál is inkább, mert a György szónak a magyar nyelv természete szerint megvan a *Gyergyó* változata is a régi nyelvben.

Egyszer tanítványaim előtt fölvettem a kérdést, hogy a gyermai fiúk nem ismernek-e Gyergyó határában valamely György névvel összekötött folyónevet? Blényesi János tanítványom jelentkezett, hogy ő ismer ilyet: ott van a *Györgypataka*, Gyergyó-szentmiklós határában.

Elővettük a katonai térképét s azt láttuk benne, hogy a Szentmiklóson át folyó Bekénypatak mellékveze a *Nagy Györgypatak* és a *Kis Györgypatak*.

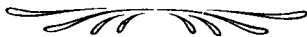
Ezzel feltaláltuk a Kolumbus tojását. A Györgypatakában máig is megvan a *György-jó* (Györgyfolyó) neve, miből a Gyergyó név származott.

Az első telepítő Györgytől, ki valószínűleg a tatárjárás alatt ide menekülve az első telepet alkotta, nevezték a helyet *Gyergy-jónak* s ettől nyerte nevét később az egész vidék.

Lehet, hogy a néphagyománynak abban is igaza van, hogy ez az első telepítő György a gróf Lázár-család őse lehetett, mert ez a család már a középkorban vezérszerepet játszik Gyergyó történetében.

A néphagyomány tehát jó nyomon járt, de az utódok elfelejtették, hogy nem „jó György!“, de a „György jó“ (Györgyfolyó) a Gyergyó név őse.

Szádeczky Lajos.

A Gutin vidékéről.

Kapnikbánya.

Szatmármegye legkeletibb részén fekszik. Délről Szolnok-Doboka, Észak és Kelet felől Máramarosmegyével határos. Hegyes, sziklás vidék. A (trachit közetű Vihorlát—Gutin-hegység legdélekeletibb lábánál terül el, melynek legmagasabb csúcsa 1447 méter. Vulkanikus hegyalakulás, hasonló a Hargitához. Mint a Hargita bővelkedik szénsavas forrásokban, úgy a Gutin környéke is gazdag ilyenekben. Környéke csupa szénsavas forrás és fürdő. A 7 km hosszú bányavárost, mely alsó és felső városokból áll, u. n. alsó és felső Handal-ból, a Kapnik pataka szeli keresztül s az egész völgy, hol a legszélesebb, alig 1-5 km. A Kapnik vize turbinájával a bánya üzemére használható fel. Délről a Hidsa és a Gajdos, északról a Málnás, Keletről a Róta, Nyugatról a Rákos meredek lejtőjű hegyek alkotják azt a völgykatlant, hol ez a nemes ércekben bővelkedő, sveici tájra emlékeztető bányavároska fekszik.

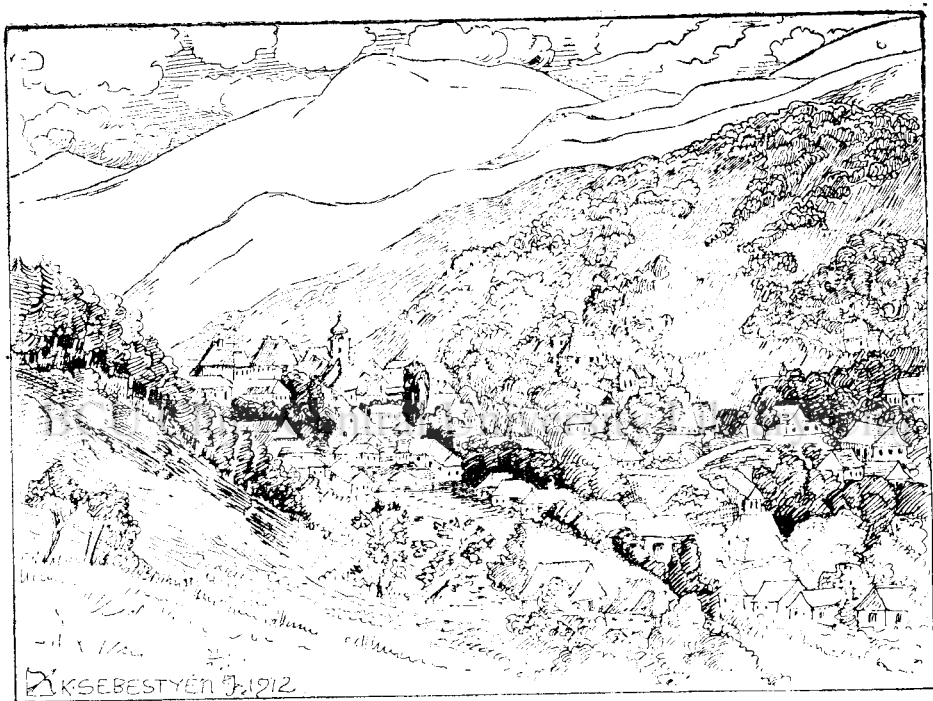
Házai a hegyoldalakra szétszórtan épültek. A csinosabb külsejű kincstári tisztai lakások és hivatalok robbantások után nyert szikla plateauokra épültek s kis virágoskertjeik földjét karsztszerű művelés módjára kénytelenek termésre kényszeríteni. Éghajlata zord. Télen sokszor öles magasságú hó borítja az utcákat és udvarokat. A cseresznye úgy augusztus vége felé érik. József főherceget a 70-es években ottjártakor cseresznyével kínálták meg, mit a jovialis fenség mosolyogva fogadott. A nagybányai piac azonban bőségesen látja el a bányászokat mindenféle zöldséggel s a legkedvesebb téli csemege a bányai gesztenye, melyből a gondos családapák bevásárláskor zsákszámmra hoznak a zord tél beállása előtt.*

* Dolgozatomhoz Szatmár vármegye Monografiáján, Szirmay: Szatmár vármegye esmeretén, Palmer: Nagybánya és környékén kívül, — mely becses munka hiteles kútfők alapján készült s irójuk Kapnikbányán élt sokáig — saját impresszióimat jegyeztem fel, mert Kapnikbánya szülőföldem. Gyermekkorom emlékeiből kitörlődött adatokat velem együtt élő öreg édesapám kiegészítette, ki Kapnikbányán 15 évig volt bányavorvos s onnan 1884-ben jött vissza szülőföldére, a szelidebb éghajlatú N.-Küküllő völgyébe.

Nevének eredete a népmonda szerint egy kisfejű (oláhul: capu micu-kapmik) oláh pásztortól származott volna, ki először „kapott” itt ebben a völgyben „fényes követ” nemes ércet.*

A bányaművelés kezdete összeesik a II. Géza-féle szász telepítéssel. Történeti kora Nagybánya akkor még Zazarbánya és Felsőbánya történelmi létezésével van kapcsolatban. 1836-beli egyházi iratban az van írva, hogy 500 évvel előbb, tehát körülbelül 1336-ban már művelés alatt álló ezüstköves bánya volt Kapnik.

Tudvalevőleg Károly Róbert nevéhez fűződik a forint, florenus a florenci arany mintájára vert aranypénz. Rendszeresebb bányaművelést ő indított meg hazánkban. A „lucrum camerae” intézménye — akárcsak, mint ma az állami gázmonopolium rendkívüli kincstári jövedelem — Károly Róbert olasz prakti-

KAPNIKBÁNYA

kájának a teremtménye. Akkor már Felsőbánya művelés alatt volt s úgy hatolhattak fel nemes érc után kutatva Kapnikra is. Mint az 500 éves múlt mutatja, nem eredménytelenül.

1455-ben Hunyadi János kormányzói okmányában, amelyben Nagy- és Felsőbánya régi kiváltságait megerősíti, említést tesz Kapnikról is. 8 évi szabad kutatási jogot ad azoknak, kik itt tárnát nyitnak, csak a köteles jövedelemrészét szolgáltatassák be.

1511-ből az u. n. „fejedelmi” külső tárnának egyik oldalába a következő felírás van vésvé: „Hier hat erschlagen Jakob Huber anno 1511”. Ez a Huber felsőbányai ember lehetett, ki több társával a régi jogok nyújtotta

* Gyermekkoromban hallottam emlegetni e mondával kapcsolatban, hogy e pásztor a talált fényes követ mutogatva otthon, a nagybányai vásárra bejáró oláhok elvitték hírét; német eredetű bányászok jöttek onnan kutatni, de kezdetleges szerszámaikkal mélyebbre nem hatolhatván, semmit sem találtak. Boszusan majd, tréfásan mondogatták egymásnak félig magyarul, félig németül „Kapsz nichts niksz.”

jövedelemre számítva kísérelte meg a hagyományos „Glück auf“ „Szerencse fel“ jelszavával a függőleges irányban legelső fejedelmi tárnában dolgozni. Bizonyára jó félszázad s még több is kellett ahhoz, míg itt a természetes sorrend szerinti legelső tárnát Huber uram megnyithatta. A bányauzem a háborus idők alatt sokszor és sokat szünetelt. II. Ulászló uralkodása végén és II. László uralkodása első öt évében az ország elhanyagoltságát a kapniki bányák is megsínylették. A mohácsi vész s az azt követő ellenkirályosdi teljesen tönkretette a bányaművelést s még inkább a kapnikit, mely nehezebben volt megközelíthető.

1555-ben I. Ferdinánd rendeletéből Feigel János vizsgálta meg a bányákat s jelentéséből kitűnik, hogy a kapniki tárnákba víz folyt be, emiatt a bennük való járás veszélyes, azonban érdemes lesz tovább művelni, mert a föld méhe gazdag kincseket rejt magában, melyeket a bánya környékén található törmelékek nemes érc tartalma bizonyított. A jelentésnek köszönhetően Kapnik, hogy Ferdinánd, mielőtt János király özvegyével Izabellával rendbe jött s megkapta az erdélyi bányákat, ismét felhangzott a „Glück auf“ s a keresztbe rakott kalapácsok gazdái szorgalmasan törték a felszínre hozott köveket s becsületesen fizettek királyi gazdájuknak gondozásukért. Amikor pedig Báthori István Miksa ellen Schvendi Lázár császári-királyi tábornokkal hadakozott; a védtelen bányavidéket az oláhság dúlta, pusztította. Miksa 1571 aug. 31-én kelt rendeletére modernebb alapon kezdték meg újból a kapniki bányászatot is.

Később a bánya a Báthoriak kezébe került. Báthori Zsigmond 1588-ban jó pénzért ismét hérbe adta Herberstein Feliciánnak, egy gazdag porosz bányabirtokosnak, ki személyesen kötötte meg a szerződést Báthori István megbizottaival. Herberstein tervszerűtlen művelésével csak ártott a kapniki bányászat fejlődésének.

1612-ben Báthori Gábor megújította a szerződést a Herberstein-családdal, míg végre Bethlen Gábor látva a bérlés által okozott hanyatlást, felbontotta 1620-ban ifjú báró Herberstein Feliciánnal a negyedszázados szerződést. A nagy erdélyi fejedelem halála után a két Rákóczi György nem sokat törődött e bányákkal. Előbbinek diplomáciai elfoglaltsága és kincsgyűjtő természete, utóbbinak nyughatatlan hadakozásai sok pénzt kívánván, nem törődtek Kapnikkal s inkább hérbe adták, ha csekély is, de biztos pénzért. 1664-ben a vasvári békében Kapnik az erdélyi fejedelemség birtokába jutott s Apafi Mihálynak nyújtott elég szép jövedelmet.* Halála után 8 évig szünetelt a bánya üzeme.

II. Lipót kora a politikai változások s az ennek nyomában járó terület változások kora volt. A boldogtalan II. Apafi Bécsben hercegeskedett és Erdély ügyeit onnan intézték a Habsburgok 1691-től kezdve az ugynevezett erdélyi udvari kancellárián. Kapnikkal keveset törődtek. Csak 1702-ben intézkedtek, hogy vizsgálja meg az erdélyi bányainspector kiadott útasítás értelmében Kapnikot s gondoskodjon bányái tovább műveléséről.

Az utolsó Habsburg fiutód III. Károly császár-király idejében 1717-ben újból látta északkeleti Magyarország és Erdély északi fele a tatárokat. Amíg a királyi derék hadsereg a szultán ellen Nándorfehérvárnál hadakozott, a tatár khán fia, 1475-óta fennálló hűbéri viszony következtében, hatalmas sereggel tört be Északkelet felől s Máramaros-, Ugocsa- és Szatmármegyéket dúlta, összeszedvén vagy 10.000 foglyot. Károlyi Sándor a szatmári főispán, akkor már császári tábornok, a tiszavidéki nemességgel útjukat vágta. Ezeres kapitányai közül Babócsay Nagybánya mellett, Bagóssy László uram Felső- és

* Bornemisza Anna gazdasági Naplói. Kiadta: Szádeczky Béla a M. Tud. Akad. megbízásából. Budapest, 1911.

Kapnikbánya mellett verte szét őket. A menekülőket a borsai szorosban a nép kövekkel és legördített faóriásokkal verte agyon. Ennek a győzelemnek emlékéül Nagybányán minden év augusztus utolsó vasárnapján hálaadó istentisztelet tartanak. Kapnikbányán pedig a felső és alsó város közt éppen egy útkanyarodásnál 4 jegenyefa között sírközszerű emlék áll s hirdeti a tatárjárás emlékeztétét. Az oszlopon fent beillesztett szikladarabba vésvé ez az emléksor olvasható:

„Anno 1717. usque hic fuerunt tartari.“ Alul egy másik emléktábla van, mely 1852-ben készült I. Ferencz József körútja alkalmával.

A tatárdúlás után következő nyugalmasabb időben természetszerű fejlődésnek indult Kapnik bányászata.

KAPNIKBÁNYA. TATÁREMLÉK.

1722-ben kormányrendelettel a többi bányakerületből családokat telepítettek ide s Kővárvidék lakosságát utasítják régi munkakötelességük teljesítésére. 1727-ben csatoltatott a nagybányai bányagazgatósághoz, mert addig a távoli zalatnaihoz tartozott. 1753-ban az elhagyott régi fejedelmi altárnát újból feltárták s azóta Rájner-tárnának hívják a főherceg után.

1761-ben bányatörvényt kaptak Kapnik s az ugynevezett Teréz és Ércpatak telérek felfedezésével nagyon nekilendült a bányászat.

1768-ban a régi és elhanyagolt út helyett gondosan készült jó szekérúttal kötötték össze Felsőbányával s így Nagybányával. Ma már van bányáiparvasútja is.

1800-as évek háborus nyomorúságait megérezte a bánya, ha nem is hallatszott fegyverzaj Kapnikon, de a pénzcsörgés bizony hiányzott. Sok szép nemes ércünket nyelte el a Napoleon ellen hadakozó európai nagy szövetség.

Napoleon lángesze magához csalogatta s felszívta a kapniki bányák mélyéből is az arany- és ezüstérceket.

A kimerült ország kétféjűsas dinasztánk után mind csak a francia sas markai közé kényszerült hordani arany- és ezüstmarháit. Stadion, továbbá Metternich szellemtelen és pénztelen korszaka a devalvatioba sodorta a kettős monarchiát s ezt a dögvésznél rettenetesebb csapást a kapniki bányászat is megérezte s igazában csak 1867-után kezdett virágzani.

1845-ben indult neki pár évig. A szabadságharcban s az azt követő elnyomatás korszakában pang az üzem.

A megbékült nemzet újabb erővel fog a gazdasági élethez s azóta a kapniki bányák is türelmesen adják ki a befektetett tőke elég jól jövedelmező kamatait.

Erdély történetében Kapnikbányának csak felső része az u. n. Felső-Handal, Felső-Kapnik játszik szerepet. Itt vannak a tulajdonképpeni bányák. Alsó-Kapnikon a zuzó- és kohóművek állnak. Ez a rész Szatmármegyéhez tartozott mindig. Felső-Kapnik népesebb volt mindenkor, mint a szatmármegyei alsó város. Az a történet, mely a bánya multjához fűződik, ezé a Kapniké, ez a történet pedig a volt Kővár vidékének történetét gazdagítja. Gazdagítja az által, hogy az idegen nevű, többnyire német és tót bányatisztikar és bányásznép erős magyaros érzésével a politikai és közigazgatási élet hullámzásában mindig a nemzeti érdekek mellé állott, és a nagy oláh tenger közepén lakó a politikai életben tényezőként működő magyar birto-kosságot erősítette mindig.

A bányászat története mellett felemlítésre méltó, hogy a kővárvidéki felsőkapniki r. k. plébániát 1736-ban alapították. Azelőtt a felső-bányai filiáléból jártak a nagybányai rendházhoz tartozó jezsuiták Kapnikbányára istentiszteleteket tartani. — Az első bányászok még protestánsok voltak, kiket 1736—41. között a jezsuiták térítettek a r. kath. vallásra. A lakosság 1800-ig német, cseh, morva és tót volt s bizony az istentisztelet és a tanítás is ezeken a nyelveken folyt. A nyelvújítás nyomában neki buzdukt nemzeti lelkesedés itt is érvényt szerzett a magyar nyelvnek. 1822-ben Szepessy erdélyi püspök csak két nyelven, magyarul és németül szólott ottjártakor a hivekhez.

Az utolsó német plébános, Lamasch nevű, 1857-ben halt meg. Felső-Kapnik, mint anyaegyházhoz tartoztak 1784-ig Oláh-Láposbánya, 1819-ig Alsó-Kapnik, de mindannyi az erdélyi r. k. püspökség alá tartozott s ma is oda tartozik, dacára, hogy Szatmáron van r. k. püspökség. Temploma 1800—1803 között épült, a Kapnik-patak jobbpartján. Az előbbi templomok a Gajdos-hegy előtti kis plateaun és a mai Tót-utcában állottak, de földren-gések elpusztították. A régi Gajdosi templom papilakja helyén csendőr-kaszárnyát építettek 1879-óta a mostanf templomtól keletre menő főúton van a volt kincstári épületből átalakított papilak. Az egyház kegyura a bányakincstár. A templomtól 1.5 km.-re vannak a Róta bányatársulat telepei. Itt bányásztak a nemes érceken kívül cinóbert is.

Érdekes látnivalói a kőboglyák Alsó-Kapnik és Dióshalom közötti úton, melyekhez az a monda fűződik, hogy ünneppon dolgozó szénagyújtó munkásokat büntetett meg az Isten; menydörgés, villámlás közt megjelenén, kővé változtatta az ünnepet meg nem tartó istenkáromlókat és munkájokat. Ilyen mondaszerű, de történeti alapon álló emlékezés a nép ajkán Pintye Gregor haramiavezérhez fűződő történet is, ki a szegények gyámola s a gazdagok ostorozója. Valójában II. Rákóczi Ferenc bujdosó guerilla-vezére, kit Nagybanán a város kapuja előtt lőttek le egy csete-paté alkalmával. Halálának természetesen sok regeszerű változata van. Egy barlang „Pintye fogadója“ címén s egy meredek terrass a Gutin bércei közt „Pintye szökője“ és egy forrás, „Pintye kútja“ őrizik emlékezetét Kapnikbányán és környékén.

A kapniki bányásztársadalomnak nemzeti hivatása van. Ez a hivatás mély erkölcsi alapokra van fektetve. A bányászat küzdelmes múltja, a csaknem 8 hónapos zord téli idő megedzette ezt a kis magyar bányász szigetet. E mély völgykatlan fenekén lakó maroknyi nép összetartása a szeretetben gyökeredzik. Az a kevés meleg nyári napsugár, mely ide téved, csak táplálékot nyer az élet és az éghajlat viszontagságaival dacoló emberek meleg szivéből. Külön kis magyar köztársaság ez, hol a kölcsönös szeretet teljes megértésén kívül intellektuális élet lüktet s az oda tévedő kulturidegen otthon érzi magát benne, mikor a bányász-zenekartól operadarabokat és könnyed zeneújdonosságokat hall játszani. Olvasóegyletében szép könyvtárat és a bányász szaklapokon kívül megtalál minden jobb hazai és idegen újságot. Vendégszeretetük csaknem közmondásos.

KAPNIKBÁNYA. KŐBOGLYA.

Társadalmi életük családias meleg. Sok olyan a múltból fennmaradt házi szokásuk van, mely ugyan germános hatást mutat, de erősen magyaros ízzel.

Különösen disznóölések alkalmával szokásban volt és van e „házi ünnepélyt“ tartó családoknál délelőtt úgy 10 óra felé megjelenni s a többnyire mérnökökből álló tisztek „zollstock“-jukkal, mérőléccükkel lemérték a szalonna vastagságát s megdicsérték a háziasszonyt, ha jó hizót tudott nevelni. Ezt a szokást bányász nyelven stich-nek nevezik. Az ebédlőben terített asztal várta a vendégeket, hol az első sült disznóhúst, a híres torokpecsenyét villásreggelizték meg jó bor mellett. Mindig derűs kedvű pohárköszöntők hangzottak el a széles kincstári ebédlőszobákban. Mintha Selmecbáuya diák élete újult volna fel egy pillanatra.

Ezek az impressziók, a küzdelmes élet és ez a szentelen és derült kép kíséri a nagyvilágba mindazokat, akik a kapnikbányai bányásztársaság meleg otthonából szétrepbennek.*

A Gutint megmászó turistaidegen pedig kellemes benyomásokkal hagyja el az „Isten hátamögötti“ vidéket s jól eső érzésekkel meséli el „akár“ az

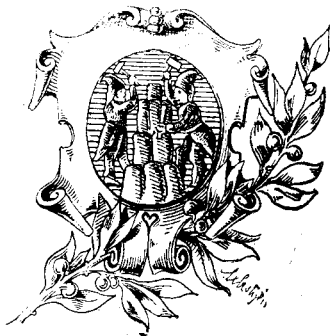
A GUTIN (1447 m.) LÁTÓKÉPE, A MENEDÉKHÁZTÓL.

őreg Erdély szelidebb erdős-lankás vidékéről, akár az aranykalászos ékes rónaságról vetődött volna oda, hogy a nagy oláh sivatagon van egy pár ilyen oázis, mely kedvező viszonyok s kulturális ápolás mellett gyökereit szélesebbre is fogja kibocsátani.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Persian Kálmán dr.

* A Gutin Kakastaréj nevű csúcsa közelében csinos turista menedékház van, mely Felsőbánya társadalmának köszöni létét elsősorban, Megközelíthető úgy Kapnik, mint Felsőbánya felől.

KAPNIKBÁNYA CIMERE

Hízás és soványodás.

Irta: dr. Gaál István

A hízás külső megjelenésénél, mondjuk magyarán: tekintélyénél fogva is előbbre való, mint ellenlábasa, a soványodás. De meg azért is róla kell előbb megemlékeznünk, mert hiszen csak a hízásnak való indulás juttatja eszébe az embernek, — néha már nagyon is későn! — a soványodást.

Még csak azt kell előrebocsátanunk, hogy e soroknak sem rejtetten, sem kimondottan nem célzatuk a nem túlságos és betegségszámba nem menő kövérség leküzdésére a figyelmet fölhívni. Különösen pedig a nők lehetnek egészen nyugodtak az iránt, hogy a túlságos kövérség határát, — amely amúgy sem jelölhető ki pontosan, cirkalommal, — a lehető legmesszebbre toljuk ki. Nem csupa udvariasságból, hanem esztétikánk egyik nagyon régi s valószínűleg örök életű paragrafusa alapján, amely talán szanszkrit eredetiben is ilyenformán hangozhatott:

Ha bizonyos fokban szép is a férfi-test csontvázra rakott, zeg-zúgos vonalú izomtömegeivel, százszor szebb a női-test az ő leírhatlanul lágy és alapiermeszetük szerint kerek vonalaival.

Hiszen Afroditét (Vénusz) is a lágy hullámú tenger szülte. Szinte azt mondhatnók, semmi sem lehet csúf, ami kerek; igen, még a „holdvilág-kép“ sem, mert ez is legfőlegb csak komikus, (ami éppen nem ellentéte a szépségnek;) más lapra tartozik, ha kifejezéstelen szem bárgyúvá s így csúffá teszi a kerek arcot. A legszebb gyermek-arcok minő szép kerekerek!

S ha már az asszonyok fogyasztó-divatját említettük, hadd mondjuk el a soványodás menetét is. Legelőször is a keblek teltsége tűnik el, (azt hisszük ezt mindenki, kivétel nélkül sajnálja!) s csak azután soványodik le a nyak, toka, arc. A csípők tája azonban csak akkor kerül sorra, amikor már a kar és lábikra kerekdedsége is eltűnt. . . Szóval a karcsúság csak oly áldozatok árán érhető el, amelyek azt meg sem érik.

Ez után a tájékoztató és elrettentő bevezetés után újból hangsúlyozzuk, hogy csak a túlságos és az egészséget veszélyeztető hízásra vonatkoznak megjegyzéseink. Ennek legelső sorban természetesen az okát kell kikutatnunk. Tiszta igazság, hogy a vele-született hajlam a legfontosabb. Ennek két megnyilvánulási módja van: a „kitünő“ *étvágy* meg a *mozgás kerülése*. Gyakori eset, hogy ez a kettő együtt fordul elő; könnyen belátható, hogy ez a leg-súlyosabb komplikáció.

Általában megállapítható tény egyébként, hogy túlságosan jól táplálkozunk. Nincs is mása annak a kitünő masinának, amit állati szervezetnek mond a természetbúvár, mert a beléje juttatott hőmennyiséget ez alakítja át legkisebb veszteséggel munkává.¹ A táplálék — fűtőanyag — értékét ugyanis legcélszerűbb kalóriákban² kifejezni. 1 gramm fehérjének, éppígy 1 gramm szénhidrátnak is átlagos kalóriája 4·1, a zsirnak pedig 9·3. Az embernek nyugalomban 30—35, könnyű munkában 40—45, nehezebb munkában 55 kalóriára

¹ Legjobb gőzgépeink¹ ugyanis a szénben rejlő hő-energiának csak 8—10%-át alakítják² munkává, a többit elpazarolják.

² Kaloria az a hőmennyiség, amely 1 kg. víz hőfokának 1°-al való emelésére szükséges.

van szüksége naponként, a testsúly 1 kg-jára számítva. Így tehát egy 70 kg.-os hivatalnok, aki hivataláig sem tesz nagyobb utat, 35 kaloriával számítva napi 2450 kaloriát fogyaszt, illetve ennyinek pótlása (táplálékban) szükséges. Csakhogy a legtöbb esetben „meg van szokva“ átlag 2800 kaloriányi táplálékot fogyasztani, s így naponta 350 kaloria fölösleggel él, ami háj formájában raktározódik szöveteibe. S hogyha meggondoljuk, hogy ez a 350 kaloria többlet már $\frac{1}{3}$ liter tejből is kiadódik, (sőt két pohár sörből is!) nem is sokalljuk ezt a megtakarítást. Szinte észrevétlenül rakódik tehát ránk a hájtömeg, s ezért van jogosultsága annak a régi, — de sokszor nagyon rosszul alkalmazott szállóigének: „nem tudhatjuk, mitől híznak.“

A 350 kaloriának napi 37·5 gramm hájszaporodás felel meg, ami évenként 13—14 kg.-ot tesz ki. S ha ez csak 3—4 éven keresztül állandó „szaporulat“, bizony csakhamar búcsút mondhatunk — lábunk hüvelyk-ujjának, mert ezt legfőlebb tükörből láthatjuk.

Ami pedig már most a tulságos elhízás meggátolásának módjait illeti, legegyszerűbbnek tűnik föl a táplálkozás megszorítása. Ez azonban magában célra nem vezet. Ennek legnagyobb akadálya — mint már érintettük, — az a bizonyos kitűnő étvágy, melynek ki nem elégitése valóságos gyötrelem, kín szenvedés az illetőknek. Mert az a másik módszer, hogy csak a zsíros ételeket vonjuk meg, vagy a harmadik, amely csak a szénhidrátokat (tészta, cukor) tiltja, az eddig mondottak szerint is alig válhat be. Legújabban valamivel több eredményt mutat fel a „krumpli-kúra“, meg a Carell-féle tej-kúra. Az előbbi egyszerűen önámításon alapszik; burgonyával, burgonyás ételekkel jóllakunk, étvágyunkat lecsillapítjuk, pedig aránylag kevés igazán tápláló anyagot ettünk. A Carell-kúra inkább koplaltatás, (egy hétig napi 0·8 liter tej az összes táplálék, s ez utóbb is csak kevéssel pótolódik), részben pedig a kiválasztó szervek működésének élénkítése. Ez azonban már annyira mesterkéltség, hogy orvosi ellenőrzés nélkül nem is ajánlatos. Végül is csak odajutunk tehát, hogy az őszinte ősjt lenne a legalkalmasabb soványító módszer, amely azonban sok oknál fogva — mégsem eléggé alkalmas.

S itt jutottunk ahhoz a ponthoz, ahol az élénkebb testmozgás fontos szerepét megfelelően beállíthatjuk. Mert hiszen könnyen belátható, hogy ha a megszokott, 2800—3000 kaloriás táplálkozás mellett napi fogyasztásunk is ennyi lesz, nem fogunk elhízni. Mozogjunk tehát naponta: sétáljunk, vívjunk, tornásszunk. Igen ám, de így ismét az a komplikáció fenyeget, hogy még nagyobb lesz az étvágyunk, talán csak oly kevéssel, hogy észre is alig vesszük s így valamicskével (egy szelet hús, 1—2 drb tészta) többlet eszünk, s ismét ott vagyunk, ahol — a mádi polgártárs!

Ez úgy-e a legtökéletesebb „circulus vitiosus?“ S hogy valóban gyakran fordul elő, bizonyítja az a sok eset, amikor kövér felebarátainkról csak lelkes elbeszéléseiből tudjuk megállapítani, hogy csak tegnap érkeztek vissza valamelyes — soványító kúráról.

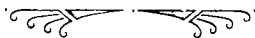
A séta bizony nem fogyaszt; hanem kitűnően megteszi ezt a szolgálatot az — igazi túristaság, amelyről nagyon találóan írja Herrmann Antal, hogy a mozgás költészete, s a sportok univerzitása. Hosszabb időre, több hétre tervezett, s valóban fáradságos túrát vagy túrákat kell tennünk¹. Persze ebben is tanácsos a fokozatosság betartása. Eleintén nagyon nehezünkre esik, — nagyon jól tudjuk, de mi ez az egy-két napi erős törődöttség ahhoz a rossz érzéshez képest, amikor legizesebb falatjainkról naponta le kell mondanunk, s kedvünkre soha jól nem lakhatunk! Aztán pedig a túristaság valóban sok gyönyörűséggel pótolja, sőt feledteti törődöttségünket.

¹ Azt elég csak itt is megjegyeznem, hogy erre jókor kell magunkat elszánnunk, mert mázsás testsúllyal már valóban nehéz lenne a túra-kúra.

Tehát — hogy magyarul (!) mondjuk, — jól le kell strapálni magunkat, ez nagyon fontos, mert az elcsigázott embernek — nagyon megcsappan az étvágya. Főként pedig azt a szabályt kell betartani, hogy reggel, útnak indulás előtt ne együnk sokat, mert hiszen másként megnehezítjük túránkat, viszont pedig estig lehető nagy útat tegyünk. S miután 1 órai hegymászás 570 kalóriát (= 60 g. hájat) fogyaszt, az eredmény biztos: a háj-üledék úgy lesuvad a túristáról, mint a mállott kőzet-anyag a hegyről.

Azt nem is részletezem tovább, hogy ez a „túra-kúra“ (Herrmann) nem is oly erőszakos, mint első pillanatra hinnők. Igaz, hogy nem általános érvényű panacea, mert a született lusták inkább saját zsírukba fúlnak, mintsem erre vállalkoznának, de másrészt a legtermészetesebb. Az a kis izomláz vég-eredményben oly jótékony lehet, mint kánikulában egyegy vihar: utána friss energiától duzzad szöveteink minden sejtje. A szó legszorosabb értelmében megifjodunk.

... A szabadság lejár, újra robotba kell állnunk. Étvágyunk — kifogástalan, s a napi 200—3000 kaloria többlet újra jelentkezik Sebaj! Könnyű és erős (= jól működő) szívvel viselhetjük az újra gyarapodó terhet, egyrészt mert múlt nyári túristaságunk megacélozta izmainkat, másfelől pedig kellemes gondolatok foglalkoztatják elménket: a jövő nyárra még alaposabb turista-kirándulást tervezgetünk.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Algyógyfürdő.

Algyógyfürdő Erdély északnyugati részén, Hunyadmegyében, a Maros jobb partján, a tenger színe fölött 365 m. magasságban, mérsékelt magasságu erdők által koszoruzott — szélről védett, kies völgyben fekszik. Minthogy a fürdőt körös-körül erdős hegy és dombkoszorú védi s maga a bezárt völgyben lelt helyet, éghajlata oly enyhe, hogy tavasza korán fejlődik s ősze gyönyörű nappalokkal soká tart. Nyári hőmérséklete kellemes, a nap tikkasztó heve ellen megvédelmez a hatalmas őserdő, mely elviselhetővé teszi a nappal verőfényét és különösen üdítő enyhülést nyújt a reggeli és esti órákban. Az éghajlat eme enyhésege akkora tehát, hogy Algyógyfürdőben a fődény nagyon korán kezdődik és késő ősszel ér véget. A fürdő levegője pormentes, ózondús és tiszta. Állandó közép hőmérsék uralkodik: reggel + 9°, délután + 17°, este + 14° R.

A légköri ozon + 7² számot mutat.

Algyógyfürdő neve századok óta ismeretes. Ameddig a hagyomány és az emlékezet visszaterjed, Algyógyfürdő mindig fürdőként szerepelt, s még a római korszakban is ősiség tekintetében az elsőséget igényli magának. Az erdélyi fejedelmeknek, s a fejedelmi udvarhoz sereglett nemességnek állandó nyaraló helye volt. Apaffy, Rákóczi, Bethlen fejedelmek ismerve a fürdő páratlan gyógyhatású erejét, ide zárandokoltak fáradt idegzetüknek felrisszítést és hűléses bántalmaiknak gyógyulást keresni. De ezenfelül az egészségeseknek is kedves kirándulási helyét képezte a fürdő, hiszen részint a szóhagyomány, részint egyes leírások tanuskodnak arról, hogy a fejedelmi udvarokkal szoros összeköttetésben lévő főurak és delnők között több házasság kötöttet a maig is létező kápolnában.

Ujabb az új tulajdonos anyagi áldozatokat nem kimélve, a már vadoná fejlődött fürdőtelepet rohamosan kezdte helyrehozni; nagyobb szabású építkezéseket eszközölt; a régi fürdőmedencéket rendbe hozatta, újakat létesített, parkirozásokat, sétányokat létesített. A fürdő nyilvános joggal ruházta fel, állandó fürdőbiztos- és állandó fürdőorvossal s ma már a folytonos haladással elérte azt a magaslatot, amelyen a többi hasonló nyilvános jellegű gyógyfürdők állanak.

A közelmúltban gazdászati, szépítészeti, rendőri és közegészségi szabályzat is alkottatott, s így már Algyógyfürdő nagy látogatottságnak örvend. Az ország bármely részéből érkező gyógyvendégek kiszálló helye a „Romosz—Algyógy fürdői állomás“, ahol minden személyvonat megáll. A gyorsvonatok pedig az alig egynegyed órányira fekvő Szászvároson állanak meg. Említett állomásoktól a fürdő $\frac{3}{4}$ óra távolságra fekszik. Mindig rendelkezésre állnak magán- és társaskocsik.

Amidőn Algyógyfürdő felé kocsizunk, a természet gyönyörű pompája ragadja meg figyelmünket. Az egyik oldalon vetések pompás szőnyegével takart síkság, a másik oldalon a Maros folyó hőmpölygő hullámai nyújtanak érdekes és szép panorámát. A távolban magas hegyek csúcsai emelkednek, melyek mészkőből állván, a reájuk tűző napsugaraktól mintha jéghegyek volnának, úgy csillámlanak. A szép természeti tüneményekben nem sokáig gyönyörködhetünk, mert a jókarban tartott úton csakhamar elérjük utazásunk célját, Algyógyfürdőt, egy erdőkoszorúta völgyben. A fürdő levegője pormentes és tiszta, mert közelben emelkednek a Kudzsiri havasok. A fürdőn állandóan középhőmérsék uralkodik. E kellemes fürdőnek gyógyító eszközei a meleg források (32.9 C) amelyek 7 terjedelmes kőből épült fedett medencét és egy ujonnan épült terjedelmes uszodát táplálnak. Az ásványvizek vegyi alkotó részei kevés eltéréssel ugyanazok. A forrásokban a víz a feltörő szén-sav folytán állandó mozgásban van. Egyik kút vizét ivásra is használják. A Diána-forrás vize a vegyelemzés szerint az ásványvizek ama csoportjában foglal helyet, amelybe a Szliácsi, Vihnyei és Rajeci források tartoznak s mint ilyen, Erdélyben egyetlen. Az algyógyfürdői ásványvizek általában a vasas-hévízek csoportjába tartoznak s mint ilyenek az izomcsúz, idült izületi gyulladások, idegbántalmak, bőrbántalmak, alszárfekélyek stb. gyógyítására alkalmasak. A gyógymódok használatát az egész fürdőidőszak alatt állandóan a fürdőn tartózkodó fürdőorvos határozza meg. A fürdőidény az igen enyhe éghajlat folytán már május hó 1-én kezdődik és tart október hó végéig. A fürdő-park körül vannak elhelyezve a csinos villák, amelyekben 70 szoba van. A fürdőtelepen van még egy emeletes szálloda. Az emeleten lakószobákkal, a földszinten étkezőtermekkel. A fürdőről kellemes sétakirándulások tehetők a Zsivány-barlanghoz, a Vizeséshez, a feneketlen tóhoz, továbbá az állami vasgyárak nagyszabású szanatoriumához. Ennek kilátójáról nagyszerű panoráma nyílik a Maros-völgyre, a Kudzsiri havasokra és a hóval borított Retyezátra. Távolabbi kirándulóhely a nagyági aranybányák, az erdőfalvi sziklahasadékok, a dévai várrom, a vajdahunyadi lovagvár, a petrozsényi és vulkáni kőszénbányák és a festői Szurduk szoros.

Egyesületünk tagjai Algyógyfürdőn május hó 1-től június 20-ig és aug. hó 20-ától október hó 1-ig az étlap áraiból 15% kedvezményben részesülnek. A lakás és fürdőnél pedig 50% kedvezményben. A főidényben június hó 20-ától aug. hó 20-ig étkezésnél 15%, lakás és fürdődíjából szintén 15% kedvezmény van. Előidényben a kedvezményes teljes pensió 4 kor. 50 fillér, a főidényben pedig 5 kor. 50 fillérbe kerül.

Különfélék.

Menedékházaink. Az utánjáró könnyen megállapíthatja, hogy nálunk igen nehéz érdeklődést kelteni menedékházak építése, fönntartása iránt. Annál könnyebben megy ez a germán népeknél. Természetesen sok oka van ennek a jelenségnek, de itt csak egyre mutathatunk rá röviden.

Ez a *vendégszeretet*. Olyan a magyar ember természete, hogy az idegent okvetlenül vendégnek minősíti, s a vendégnek okvetlenül van házigazdája. A házigazdának pedig okvetlenül van — háza, vagy ha ez netán mégsem lenne, megis mindenkép van gondja vendégére. Baj azért nem esik, mert hiszen van jó szomszéd, s az is született házigazda.

Főképp azt akarjuk ezzel szemléltetni, hogy a magyar vendégszeretet — ha a régibb időkéhez képest megcsappant is, — még megvan. Sőt ha materiális formát már nem is őt mindég, megvan még, ott lapang a magyar lélekben: mindannyian úgy érezzük, mert abban születünk, hogy bármely magyar ember házába bármikor bizvást betérhetünk.

... Mire való lenne tehát a menedékház? ... Hiszen ebben az országban senkisésem hajléktalan, bújdosó ... S ugyan ki is megy olyan helyre, ahol nem fogadja vendégszerető házigazda? ..

Ne mosolyogjunk le kérem. Naiv színezetű ellenvetések ezek, nem is mondjuk ki hangosan, sőt esetleg magunk sem értesülünk elménk ezen tudat alatti gondolatairól. De lételükről fényes bizonyágot tesz az a közömbösség, mellyel a menedékházak ügyét kísérvük.

S hogy még havasainkban is van példa a vendéglátó házigazga létezésére, min-

denki meggyőződhetik róla a -- Retyezáton.

No de nincs vendégszeretet a németeknél! ... Annál inkább vannak menedékházak ... Nem tagadhatjuk, hogy ők a fejlettebb fokot képviselik, s mi is oda fogunk fejlődni Most éljük az átmeneti időszakot, ennek minden rossz oldalával. G.

Mit hoz a turista forgalom? Norvégiában a turistaságból származó jövedelmet évente 12.000.000 koronára becsülik. Ebből a szállodákra több mint hét millió korona bevétel esik. Sok jövedelmük van a turista-hajóknak is.

Azért hivatkozunk itt csupán a norvégékre, mert talán az ő geográfiai és politikai helyzetük mutat legtöbb rokonvónást a miénkkel. S másképp is tanácsos és észszerű, ha közelebb tűzzük ki az elérendő célt s nem hivatkozunk most — a kezdet kezdetén — azokra a példákra, melyeket Németország, Itália, s főként Svájc nyújtanak az idegenforgalommal elérhető nemzetgazdasági értékek szempontjából. G.

A M. Kárpátgyesület Eperjesi Osztálya tudatja az érdeklődőkkel, hogy eperjesi diákszállója husvétkor megnyílik s hogy az Osztály a tanuló ifjuság tanulmányi kirándulásait nemcsak a saját területén Sáros megyében, hanem a Magas-Tátra vidékén is mint eddig, úgy ezentúl is hathatósan s önzetlenül támogatni fogja. Az Osztály a hozzája beküldött útterveket kivethetőség szempontjából felülbírálja, sőt a kívánalmaknak megfelelő útterveket maga is készít s azoknak kivitelét elősegítve, a rendezők nehéz munkáját megkönnyíti.

Könyvesház.

A **Mecsek-Egyesület évkönyve** a XXI. együleti évről. (1911.) Szerk. Kiss József, egyl. titkár. Ez a kis területen nagyranőtt egyesület immár 21. évének annalesét küldte szét ez idén tagjainak. A 192 oldalra terjedő, jó képekkel gazdagon illusztrált (8°) könyv kedves ajándék a M. E. tagjainak és nyeresége turista irodalmunknak.

A *Balaton* címen e helyen Déry József második közleményben ismerteti a „magyar tenger“ környékét és talán már tulságosan is részletező leírásában szinte minden bokorra föl hívja a turista figyelmét; részletes és pontosnak látszó adataival bizonyára jó segítője a kirándulóknak.

Dr. Bokor Emil „Séták a Dolomiták között“ c. ép olyan élvezetes, mint tanulságos cikke következik ezután. Az *Alpen-glühen* csodás tüneménye a sziklák közé vonja a lelkes bámulót s mi igazán örvendhetünk ennek, mert ez a leírás kétségkívül a legjobbak közé tartozik, amelyek csak megjelentek a kézzel és lábbal annyit koptatott déltiroli dolomit Alpokról.

Az *erdők világa* című leírásában Roth Miksa azokról a hangulatokról számol be, melyeket az erdő kelt. Keresni kell az erdőnek ilyen imádóját! Tolla nyomán ezer változatú élő alakká lesz az erdő, amint-hogy az is, ha jól megfigyeljük. Ép úgy él a szellő, mint a csobogó patak; a zizegő sás, mint a széprajzú szarvas. A pompás leírás magával ragad s a színes hangulatok ébren-álmodozásba ringatnak.

Kiss József „Vándorlások“ címen 1904 nyarán tett schweizi séta-kirándulásainak leírását adja. A részletes leírás bizonyára használható kalauz és tanácsadó azok számára, akik először járnak az ismertetett útvonalakon.

Talán mindeme leírásoknál tanulságosabb a „hivatalos rész“, melynek adatai, hazai viszonyaink között, meglepőek. Ez — aránylag kis területen működő — egyesületnek 104 örökös, illetőleg alapító és

1385 rendes tagja van, akik közül 1870 (tehát 15 kivételével) befizette a tagsági díjat; Pécs városa 1500 k évi segélyt adott az egyesületnek; magánosoktól (bankok stb.) 1523-92 K segélyben részesült a M. E. a múlt évben.

Ez és más tanulságos adatok mintha azt mutatnák, hogy ők közelebb vannak Nyugathoz.

Dr. S. K. J.

Téli-Turisztika. Téli-Alpinizmus és katonai szolgálat hegyvidéken. Irta: Czánt H. főhadnagy. 156 l. Kiadta Kerpel I. könyvkereskedő, Arad.

Ma már az orvosok és főleg azok, akik megpróbálták, tudják, hogy milyen kellemes és egészséges a télen való turistáskodás. Ennek egyik lelkes híve Czánt főhadnagy is, aki fent jelzett könyvével igen jól szolgálja a téli turistáskodás ügyét. E könyvből nemcsak buzdítást nyer az olvasó. hanem tanul és sok szükséges tájékozódást szerez. A hósarival és lábszánkóval való járás, a ruházkodás, felszerelés, a lábszánkók gondozását illetőleg sok jó tanácsot olvashatunk e könyvből, sőt a hozzá csatolt füzetke igen jó vezérfonal a lábszánkózás megtanulására.

E könyv — céljánál és tartalmánál fogva — a hadászati irodalomba tartozik, de a téli sportoknak bármely híve haszonnal forgathatja s aki még nem barátja a téli turistáskodásnak, azt a szerző indokai meggyőzik, a — sokszor naivságha csapó — lelkesedése pedig megnyeri az ügynek, miért is e könyvet szívesen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Nálunk — sajnos — a téli turistáskodás még alig ismert és kevésbé elterjedt módja a test edzésének. A nagyközönség még mindig balhitben van a téli turistáskodást illetőleg. Az úgynevezett művelt embereknek nagyobb része az egészségre nézve inkább ártalmas és veszedelmes, mint hasznos dolognak tartja télen a szabad természetben való mozgást. E balhit

részint a tájékoztatlanságon, részint a kisebb-nagyobb baleseteken alapszik, miknek legtöbbször ügyetlenség vagy meggon-
dolatlan vakmerőség az okai.

A jó könyvek és főleg azok, akik már barátjai a téli turistáskodásnak, hihetőleg mihamarább jó irányba terelik a közönség vélekedését és — miként a műveltebb nyugati államokban van — minél többet megnyernek az épp oly hasznos, mint kellemes szórakozásnak. *D. S. K. J.*

A vasuti áruszállítás gyakorlati kézikönyve. Irták: Visegrády József dr. és Lengyel Ferenc. 1912, Budapest, Thália műintézet r.-t. 104. l. Ára 3 K.

A vasutak a különböző díjszabásokat és így az üzletszabályzatnak a vasuti árudíjszabás I-ső rész „A” szakasz alakjában

az áruszállításra vonatkozó részét is elsősorban saját alkalmazottaik használatára adják ki, kiknél már bizonyos előzetes szakképzettséget feltételeznek.

Dr. Visegrády József máv. fogalmazó és Lengyel Ferenc máv. hivatalnok könyve igen jó szolgálatot fog tenni ezen előképzettséggel nem bíró, a díjszabási és szállítványozási ügyekben járatosan kereskedőknek, iparosoknak stb., mert azonkívül, hogy az üzletszabályzatnak hivatalos nyelven szövegezett határozatait könnyen érthető, világos előadásban tárja a szállító közönség elé, még tapasztalatból eredő célszerű és gyakorlati tanácsokat is tartalmaz, melyek az üzletszabályzatba annak rendeltetésénél fogva felvehetőek nem voltak.

A vasuti szállítványozási szakirodalom terén e munkához hasonló még nincs s ezért elismerés illeti a szerzőket, mint kezdeményezőket.

Hírlapirodalom.

A Pesti Hirlap a második évnegyed küszöbén előfizetésre hívja fel a magyar olvasóközönséget. A Pesti Hirlap ma az ország legjobb, legelterjedtebb és legbővebb tartalmu napilapja. Példányszáma köznapon 85—90.000, vasárnap 125 130 ezer, amit még a legolcsóbb boulevard-lapok sem értek el nálunk.

Fontos ez a hirdető közönség szempontjából is. Tartalma napról napra a legbővebb és legváltozatosabb. Egy-egy vasárnapi számában 5—6 tárcát és elbeszélést közöl, a leggazdagabb hír- és vegyesrovat mellett. Ily tartalombőségnek példáját napilapnál nemcsak hazánkban, de egész Európában sem találhatjuk. Munkatársai közé számítja korunk legjobb nevű és legnépszerűbb íróit, kik közül legyen elég fölemlíteni: Abonyi Árpád, Csergő Hugó, Erdős Renée, Gárdonyi Géza, Gellért Oszkár, Heltai Jenő, Lampérth Géza, Lengyel

Menyhért, Lux Terka, Kézdi-Kovács László, Molnár Ferenc, Murai Károly, Pakots József, Pásztor József, Porzolt Kálmán, Ráskai Ferenc, Szabóné-Nogáll Janka, Szini Gyula, Szomaházy István, Tömörkény István, Váradi Antal neveit. A Pesti Hirlap külön kedvezményeket is nyújt előfizetőinek. Ilyenek: a Pesti Hirlap nagy képes naptára, melyet minden előfizető ingyen fog kapni karácsonyi ajándékkul és a Divat-Salon című divatújság kedvezményes áron való megrendelhetése. Ily körülmények közt méltán mondható a Pesti Hirlap Magyarország legnagyobb és legolcsóbb napilapjának, melyet magunk is melegen ajánlunk a t. olvasóközönség figyelmébe. Előfizetési ára egy óra 2 korona 40 fillér, negyedévre 7 korona; a Divat-Salonnal együtt negyedévre 9 korona. Megrendelhető postautalvánnyal a Pesti Hirlap kiadóhivatalában: Budapest, V, Váci-körút 78.

Fürdőügyi hírek.

Trencsénteplicz kedvezménye. Trencsénteplicz fürdő igazgatósága szakított a hazai fürdők eddigi szokásaival és a teljes fődínyt már május 1-én megnyitotta és teljes kényelemmel október 1-ig minden állami, megyei, városi, vagy bármely más közhivatalnoknak és azok családtagjainak,

kik ebbeli minőségüket igazolják, személyenként napi 7 koronáért elsőrangú szállodai pensiót és pedig külön szobát kiszolgálással, étkezést; reggelire kávét, teát vagy csokoládét; ebédre: levest, sültet, főzeléket, tésztát; vacsorára: egy sültet s ezenkívül fürdőt és fürdőruhát ad a fürdő.